Detta antagande är ej nödvändigt, då runan **a** kan vara tecken för *æ*. På den anförda D. II, 19 skrives preteritum av *láta* **lat**.

Transskription:

(*þó*)*rðr reisti kumbl þe* ····· (*d*)*aðisk á Englandi.*

Översättning:

Tord reste denna vård ····· dog i England.

28. Berga kyrkogård B. Sunnerbo hd.

Pl. XIX: 1.

Litteratur: Liljegren: teckning i LfB.; L. 1260; Wieselgren: Ny Smål. Beskr. II s. 900; P. Vistrand: teckning i N. Sm. Ark., teckning i A. T. A., Sunnerbo bl. 10; Ihrfors: Smol. sacra III s. 308 med teckning; O. Källström: teckning d. $^{28}/_{7}$ 1919 i Mg.; Kinander i Småländska Hembygdsböcker II s. 45.

Wieselgren l. c. hänvisar till L., men läsningen avviker på ett par punkter från L:s och kan vara oberoende av denna. Alla de övriga källorna innehålla originalläsningar.

Av denna sten är endast toppen bevarad. Den har förut legat i östra kyrkogårdsmuren på utsidan.[1] Nu ligger den mittemot den förut beskrivna Sm. 27 vid huvudingången till kyrkogården. Stenen är 1 m. lång utmed den längsta sidan, 65 cm. bred, 17 cm. tjock. Runorna äro 15 cm. höga, med ett par undantag mycket tydliga. Det som nu finnes kvar av inskriften är dess mittparti och de sista runorna. På den vänstra långsidan stå de första bevarade runorna. Övre kortsidans inskrift finnes också kvar, men högra långsidan, där fortsättningen varit ristad, är avslagen. Inskriftens avslutning, av vilken de fyra sista runorna äro bevarade, har gått nedifrån-uppåt ungefär mitt på stenen. Den yta, som inramas av runslingan vid stenens topp, utfylles av ett kors. Strax nedanför korset är en grop, i vilken nedre delen av runorna 1—3 och övre delen av 17—19 **itþ** befinna sig. Gropen har slät botten och är 35 cm. lång, 18 cm. bred, 6 à 7 cm. djup. Inskriften lyder:

— n · — ana : eftiʀ : oitr · — ····· itþr :

1 5 10 15 20

Av nr 1 är endast nedre hälften kvar. Av sammanhanget framgår, att runan troligen varit **e** eller **i**; jag har ej antecknat någon punktering synlig. Av 2 **n** synes huvudstaven nedanför bistaven och större delen av den senare, därefter den nedre punkten i ett skiljetecken, varefter man ser basen av en runa, som av sammanhanget att döma bör vara **þ**. Nr 7 är **e** med en tydlig punkt. Så läser även L., men Vistrand har här **i**. 12 **o** har bistavarna till vänster. Efter 15 **r** är stenens yta gropig. Den punkt, som här följer, har jag ansett vara huggen, men varken L. eller Vistrand ha tagit den med. Efter denna punkt synes nedersta delen av en stav, som saknas både hos L. och Vistrand. 17 är **i**. Den övre delen är tydlig, den nedre synes endast styckvis. Den sneda fåra, liknande en **a**-bistav, som övertvärar huvudstaven, är oregelbunden och knagglig, ej huggen. 18 **t** är tydligt. Detsamma kan sägas om huvudstavarna till 19—20 **þr**. Bistavarna till dessa två runor äro emellertid mycket grunda och svaga. Skillnaden i tydlighet mellan dem och ristningen för övrigt är påfallande, och man kan även lägga märke till hur otympligt 20 **r**:s bistav stöter intill ramlinjen. De avslutande två punkterna, som ej uppmärksammats av föregående undersökare, sitta på denna linje. Ristaren visar sig i övriga delar av inskriften erfaren och säker på handen. De båda bistavarna äro emellertid huggna. Man kan

[1] L.

ej komma ifrån, att de stå där med jämn botten och med samma form som bistavar till **þ** och **r** på sin riktiga plats. Alla föregående undersökare ha också fattat runorna som **þr**. Det kan möjligen förhålla sig så, att ristaren haft någon mindre van medhjälpare, åt vilken han överlåtit arbetets avslutande, eller att de två svaga bistavarna blevo bortglömda från början och ej blevo inhuggna, förrän stenen var rest.

12—15 **oitr**, den östnord. motsvarigheten till *Eyvindr*. Samma namn skrives **uintʀ**, Sm. 36 Bolmaryd, **uit** Sm. 37 Rörbro (och det är möjligt att detta namn, **u**[t], inlett inskriften Sm. 29 Ingelstad). I den föreliggande inskriften står namnet alltså i nominativform, ehuru det är styrt av **eftiʀ**, en sällsynt företeelse i rsv. I de östgötska inskrifterna är **utr**, Ög. 26, det enda exemplet bland maskulina ord med nom.-ändelsen **r**.[1] Brate antecknar även fem fall bland *an*-stammarna.[2] De äro emellertid samtliga osäkra: **iarli** Ög. 25, **skrli** Ög. 167, **tumi** Ög. 123 förekomma i försvunna inskrifter, läsningen **bui** Ög. 183 vilar på osäker grund, och **tuki** Ög. 104 synes kunna ha varit **tuka**. Kock har dragit fram tio exempel från Upplandsinskrifterna.[3] Av dessa är **tuki** L. 469 felläsning enl. Sv. Rr. s. 24; där står **tuka**. Återstå alltså nio, till vilka böra läggas två redan av Noreen anförda exempel, L. 369 och L. 728[4], ett försvinnande litet antal bland de till över 800 uppgående inskrifter från Uppland, som L. upptager.

Den till västnord. *Eyvindr* svarande östnord. formen av detta namn är i skrivna fsv. urkunder *Ønder*. Enl. Muncks förklaring[5], som upptages av Steenstrup[6], innehåller *Eyvindr* folkslagsnamnet vender, enl. Noreen är senare sammansättningsleden **-wǫndr*. Formen *-vindr* har utvecklats ur dativen **-wændi*.[7] Kock antager, att den fsv. utvecklingen, betingad av att namnet ofta stått i svagton, varit *Øywindr* > **Øyindr* > *Øyndr* (> *Øndr*) eller snarare *Øywindr* > **Øywyndr* > **Øyyndr* > *Øyndr* (*Øndr*).[8] De rsv. formerna äro delvis mångtydiga, men av dem synes dock framgå, att namnet alternativt passerat andra stadier i sin utvecklingshistoria. **uuit** (Vg. Fmf:s tidskr. 1903 s. 136) och **ouint** Ög. 68 kunna möjligen återge *Øyind* men utläsas naturligast *Øwind*. I synnerhet gäller detta den västgötska formen **uuit**, då den inskrift, där ordet förekommer, uppvisar monoftongisk stavning av andra gamla diftonger, **risþi**, **stin**. Ett uttal *Øwind* är mycket naturligt, icke minst i Västergötland, som gränsar intill västnord. område, se nedan.[9] Det i den nu behandlade inskriften förekommande **oitr** är = *Øindr*, och samma vokalisation representeras av **uitr** Sö. 118, L. 125 (Uppl., Sv. Rr. s. 104), D. I, 223 (Uppl.), **uintʀ** Sm. 36, **uit** Sm. 37 (de båda sistnämnda avseende samma person). Samma form av namnet föreligger i första leden av *Øindhrstadom* 1451, nu Unnerstad, by i Bankekinds (Svinstads) sn, Östergötland.[10] Andra uttalsformer representeras av **ayintr** Sö. 149, **ayt** Sö. 50 = *Øy(i)nd(r)*, och med denna form kan i det närmaste jämställas **auintr** Sö. 293 (L. 600), **auint** Ög. 8 Kälvesten, **auit** Sö. 263 (L. 821), i vilka emellertid **u** eventuellt kan vara tecken för både *y* och *w*, alltså *Øywind(r)*. **aytr** Ög. 221 är = *Øyndr*, och samma uttalsform kan återges av **aut** Sv. Rr. s. 86. Denna stavning representerar emellertid måhända det från senare språkskeden välkända *Øndr*, som otvivelaktigt ligger bakom skrivningen **yntr** L. 202 (Sv. Rr. s. 111) och ingår i *øndastadhum* DS 2380 år

[1] Ög. Inl. s. XXXI.
[2] Ög. Inl. s. XXXII.
[3] Ark. f. nord. fil. 1922 s. 129 ff.
[4] Aschw. § 383 anm. 9. De övriga i Noreens exempelsamling anföras av Kock.
[5] Saml. Afhandlinger IV s. 207 f.
[6] Mænds og Kvinders Navne s. 154.
[7] NoB. I s. 143 ff.
[8] Ljhist. V s. 225.
[9] Brate transskriberar **ouint** Ög. 68 med *Øvind*.
[10] För kännedomen om det sistnämnda ortnamnsbelägget står jag i tacksamhetsskuld till fil. lic. Gösta Franzén.

1323, *Önderstad* SRP 1657 år 1381 m. fl. belägg, nu Unnerstad i Gammalkils sn, Östergötland. De i norska runinskrifter förekommande **ayintr**, **auintr** böra enl. M. Olsen snarast läsas *Øyindr*.[1] Enstaviga former utan *v* (*Ønd* o. dyl.) som förekomma i senare tid, höra dock uteslutande hemma på östnord. område, där å andra sidan former med bevarat *v* äro okända i litterär tid. I Norge åter äro *Eyvindr* och liknande former så gott som allenarådande. De undantag från denna regel, som finnas, härstamma alla från Jämtland. Alla hos Lgr.-Brate inregistrerade fall av *Eyvindr* o. dyl. äro därifrån, och från samma övergångsområde härstamma de i norska källor förekommande exemplen på *Ønder*.[2] Denna differentiering var sannolikt ej genomförd under runtiden. De citerade formerna **uuit** och **ouint** från Västergötland och Östergötland tyda därpå. I de citerade norska exemplen kan dessutom möjligen **y** resp. **u** vara tecken både för *u* och *w*.[3]

18—20 **tþr** fattar jag som en förkortad stavning av rsv. *dōðr*. Den **i**-runa, som synes närmast före 18 **t**, kan vara sista runan i **iklati**, **uti** eller något dyl.

Transskription:

····· *stei)n* (*þ*)*enna eptir Eyvind*《*r*》 ····· *-i dauðr*

Översättning:

····· denna sten efter Önd ····· död.

29. Ingelstad. Berga sn. Sunnerbo hd.

Pl. XIX: 2, XX.

Litteratur: Rogberg, J. I.: Dissertatio de ottingia Berga (præs. S. Bring) s. 20, teckning s. 48; Liljegren: Brev till Jakob Adlerbeth d. 13 juli 1831 i V. H. A. A:s arkiv, teckning i LfB.; L. 1262; Wieselgren: Ny Smål. Beskr. II s. 900; P. Vistrand: teckning i A. T. A. den $^{20}/_{9}$ 1879, teckning i N. Sm. Ark., Sunnerbo bl. 10; Ihrfors: Smol. sacra III s. 307 med teckning; Wibling: Reseberättelse 1890 i A. T. A., Smålandspostens Veckoblad d. $^{24}/_{7}$ 1890; Kinander i N. Sm. Medd. 1922 s. 47, i Småländska Hembygdsböcker II s. 45 och foto som försättsplansch.

Utom de ovan nämnda läsningarna finnes även i Tom II av Sjöborgs Samlingar en avbildning, pl. 60 fig. 232, som enl. kommentaren s. 60 skall vara av Ennes. Den är emellertid en kopia av J. Rogbergs. Wieselgrens läsning är troligen ej oberoende av L:s men kan möjligen vara det. Mellan mina äldre läsningar och den som här skall meddelas, finnas ett par smärre avvikelser på svårare punkter i texten, beroende på ändrad uppfattning av denna efter den senaste undersökningen.

Runstenens plats, då den först omnämnes av J. I. Rogberg 1763, var densamma som nu »in rivulo ad vicum Ingelstad in paroecia Berga prope a via regia inter Hwitaryd & Berga». Den står på Ingelstads Kvarnagårds mark vid en liten bäck i en kärrmark på Lagans västra strand mellan ån och den landsväg, som här går fram från Berga mot Vittaryd. Avståndet till landsvägen är ungefär 15 m., till ån 75 m. Inskriften är vänd mot vägen. På andra sidan vägen ungefär 60 m. väster om stenen synes en grupp bautastenar. C. Wibling, som gjorde en arkeologisk undersökningsresa i Småland sommaren 1890, har fäst uppmärksamheten vid den egendomliga placering stenen har med hänsyn till vattenståndet i ån. Han skriver: »I en kärrartad utvidgning till Lagan låg nära utloppet af en mindre rännil äfven en 1,35 m. hög och 75 cm. bred runsten, som troligen endast hade en bredvidliggande 1,8 m. lång och 1,6 m. bred stödhäll att tacka för att han ej för länge sedan blifvit kullkastad af vattnet. Vid högre vat-

[1] Norske Bygder II: 1 s. 171, 174.

[2] I Diplom. Norweg. VIII s. 452 omnämnes en *Ondher* från Bohuslän.

[3] Se ang. detta namn utom de redan citerade arbetena Lundgren i Ark. f. nord. fil. 1894 s. 178, M. Olsen i Danske Studier 1906 s. 34 f., i Afhandl. viede S. Bugges Minde s. 9 ff., Wimmer: D. R. vol. IV s. LXXVIII.